

Arriba 'Londres NW', nova novel·la de Zadie Smith

Vuit anys després de *Sobre la bellesa*, l'escriptora anglesa Zadie Smith torna als taulells de novetats amb *Londres NW*. La novel·la, traduïda per Ernest Riera i publicada per RBA-La Magrana, explica la ciutat contemporània d'ara: multicultural, contradictòria, tragicòmica i habitada per multituds de solitaris.

Tim Burton rodarà una seqüela de 'Beetlejuice'

Beetlejuice, una de les pel·lícules de fantasmes més divertides de les últimes dècades, tindrà una segona part. L'actor Michael Keaton ha confirmat que Tim Burton ja en prepara la seqüela. El guió és de Seth Grahame-Smith, que va treballar amb Burton a la recent *Dark shadows*.

El 'Faust' subjectiu de Pessoa

Edicions Poncianes publica un dels textos més enigmàtics del portuguès

Reportatge

JORDI NOPCA
BARCELONA

Fernando Pessoa és un dels noms indispensables en tot bon cànon de literatura europea del segle XX i, així i tot, encara avui el coneixement que se'n té és incomplet. Mort el 1935 a Lisboa, amb només 47 anys, Pessoa va disseminar en revistes una petita part de la seva obra poètica i narrativa en vida (l'únic poemari que va publicar va ser *Mensagem*). No va ser fins al 1969 que l'estat portuguès va encarregar a un grup de treball que endrecés el llegat de l'escriptor. Dins d'un bagul s'hi van trobar 27.543 documents, distribuïts en 343 sobres. L'ordenació del material ha permès publicar volums com *Llibre del desassossec*, *El banquer anarquista*, *L'educació de l'estoic* –tots tres a Quaderns Crema– i el recent *Escritos sobre genio y locura* (Acantilado).

Faust. Tragèdia subjectiva, l'ambiciós projecte d'Edicions Poncianes, recull la nova versió de l'extens i enigmàtic monòleg. D'aquest projecte en donaven notícia per primer cop les obres completes del 1952, publicades per Àtica, però no va ser fins

que l'estudiosa Teresa Sobral Cunha va posar-hi fil a l'agulla que els 90 fragments inicials es van convertir en 260. En l'edició portuguesa d'*O Fausto* (Presença, 1988), Sobral Cunha reconstituïa "la forma dramàtica que l'obra tenia en la ment de Pessoa", segons explica Joaquim Sala-Sanahuja al pròleg de l'edició catalana, que reproduïx la nova i última versió, publicada a Relógio D'Água fa pocs mesos.

"Amb Pessoa passen coses tan estranyes com que, ara mateix, només hi hagi aquest *Faust* en portuguès i en català", explica Jordi Carulla, editor de Poncianes. Aquesta és l'última d'una estranya concatenació de coincidències que han tingut, com a resultat final, un volum luxós de 500 pàgines, cuidat fins al últim detall. Carulla va tenir notícia de l'existència d'una traducció del text mentre presentava l'exposició *Les capses secretes*, de Joan Ponç, a Roma. "El *Faust* de Goethe té una escena molt important en una taverna romana: m'ho vaig prendre com un primer senyal", assegura. El segon va ser conèixer la traductora, Alèxia Sinoble, que havia fet un treball magnífic. "Quan ho vam tenir tot llest, vam parlar amb Teresa Sobral Cunha i ens va dir que no podiem publicar el llibre, perquè ella en preparava una nova versió –recorda–. Com que ho feia tot a mà, em va tocar viatjar fins a Lisboa i

La pràctica totalitat de l'obra de Pessoa no es va descobrir fins després de la seva mort, en un bagul on hi havia 27.543 documents, distribuïts en 343 sobres. WIKIMEDIA

trobar-me amb ella breument a la Fundació Caluste Gulbenkian, on ella em va donar un maletí amb el text i jo li vaig donar un sobre". Sinoble es va posar a treballar en la nova versió del *Faust*, i va comptar amb l'ajuda de Sala-Sanahuja, que ja n'havia traduït diversos volums de poesia: "Aquest llibre és el patiment absolut, no hi ha escenes fantàstiques –diu–. L'assagista Eduardo Lourenço escriu que l'espai on passa el drama són les quatre parets del crani de Faust".

Sinoble, que acompanya la traducció d'unes notes de gran interès i una extensa i enlluernadora entrevista amb Rafael Argullol, explica que, "després del món mític, de l'humànic i de la revolució de les ciències, l'últim pas és l'ocultisme: les teories ja no serveixen, el que hi ha és una pluralitat d'universos". L'obra arrenca al laboratori faustià, on el savi es pregunta pel misteri de l'existència: "Com és que el món és món? / Ah,

Pessoa
Va disseminar en revistes una petita part de la seva poètica i narrativa

l'horror de pensar, igual que un sobtat / desconèixer on sóc". Faust expressa "l'agonia i ànsia" de viure. "Fugir de mi no puc", afirma una mica més endavant. Per molt que intenti dominar i manipular la Vida, el seu fracàs és evident, perquè tard o d'hora s'haurà d'enfrontar amb "l'horror de la mort".

"El seu discurs és monolític, hi ha un ennuigament ontològic", resumeix Sinoble. Per la traductora, aquest Faust "és l'esfinx i Èdip, tot alhora, és l'enigma i la resolució". En Pessoa mai no hi ha possibilitat de victòria: fa agonitzar el seu personatge a la creu, convertit en el Crist negre. Les primeres còpies del Faust de Poncianes deixaven les mans tacades del vermell de la coberta. "«La idea metafísica es pronuncia amb veu de sang», diu *Faust* –recorda Sinoble–. Si no haguessin passat totes aquestes anècdotes, el llibre no seria real. Pessoa encara té un poder especial".

IX FIRA DEL LLIBRE EN CATALÀ DE MAÓ

El compromís com a causa literària

MARIA JOSEP FERRI

MAÓ. "Pensar Menorca per a construir la Menorca del futur". Aquestes paraules, que emprava l'escriptor Miquel Àngel Maria per introduir els potencials lectors en el seu nou llibre *Cartes a Josep Pla des de Menorca*, podrien servir per lligar algunes de les obres presentades en el transcurs de la IX Fira del Llibre en Català que ha tingut lloc aquests dies a Maó. I no és que tinguin la balear com a tema central, sinó que s'hi troba latent aquesta lectura reflexiva del moment actual.

Títols com *Versos per la llengua. Cinquanta-una veus poètiques de Menorca*, publicat per Editorial Arrela, i *Donzelles de l'any 2000*, que

La Fira del Llibre en Català de Maó tanca portes amb baixes xifres de participació. DAVID ARQUIMBAU

aplega un recull de poemes parits "per dones per a dones", són també una mostra d'aquest posicionament crític dels creadors literaris. "Creiem en la cultura com a compromís, i més en un moment tan fotut com l'actual", explicava Ariadna Ferrer, d'Editorial Arrela.

No és res nou. En temps difícils, convulsos des del punt de vista econòmic i social, les arts tendeixen a assumir de nou el paper vigilant, actiu, que explica la seva essència i que massa cops queda soterrat per les tendències del mercat. I passa també amb la literatura. Res n'és aliè.

"Pla descriu el món que queda, que veu i viu després de la Guerra Civil. Pretén deixar per escrit un món que fuig i ho fa amb una apa-

rença d'objectivitat que no és objectiva. Amb tota modèstia, he volgut fer el mateix: no explicar les coses com són, sinó com les veig". Un cop més, Miquel Àngel Maria verbalitza el que s'amaga darrere de moltes obres creades recentment.

El mal de la guerra de Pau Faner tampoc no defuig aquest exercici de responsabilitat. El ciutadellenc signa un "al·legat antibel·licista" amb què evidencia el dany que causen les ferides dels conflictes, "més profundes –diu– que la mort".

Malauradament, aquestes reflexions no han trobat molts interlocutors. La mala ubicació ha condicionat la marxa d'una cita que tampoc no gaudeix, a hores d'ara, d'un clar suport institucional.